

Nieuwsuur, 29-06-2020. Heeft het NIOD 75 jaar na de oorlog nog een toekomst? (transcriptie). Interview met directeur NIOD en participant Indië-onderzoek Prof. Dr. Frank van Vree.

https://www.npostart.nl/nieuwsuur/29-06-2020/VPWON_1310842

Vanaf 31.09-38.03 minuten

- 1.00 minuten. **Presentatrice.** “Wat is vandaag het bestaansrecht van het NIOD?”
- 31.09 minuten. **Presentatrice.** “Dan nu: het NIOD. Het bestaat 75 jaar. En dat is een wonder, want het instituut is gedurende zijn langdurig bestaan verschillende keren met opheffing bedreigd. Het documentatiecentrum werd drie dagen na de Tweede Wereldoorlog opgericht om materiaal over Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog van de Duitse bezetting te verzamelen en te ordenen. En toen het eenmaal klaar was zouden de deuren sluiten. Maar het lukte het NIOD zichzelf opnieuw uit te vinden. Inmiddels is het bestuderen van en het inlichten over de Tweede Wereldoorlog slechts een van de activiteiten. Onderzoek naar internationale geweldsconflicten behoort nu tot een van de kerntaken van het NIOD.
- 31.47 minuten. **Frank van Vree.** “Dit is een voormalig bankgebouw en in de kluizen liggen de archieven van het NIOD.”
- 31.58 minuten. **Commentaarstem.** “Frank van Vree is directeur van het NIOD Veertig jaar geleden kwam hij er al. Voor archiefonderzoek. Er is sindsdien veel veranderd.
- 32.10 minuten. **Frank van Vree.** “Ik kwam hier toen ik met mijn proefschrift bezig was. Ik was net afgestudeerd, begin jaren tachtig. Dan werd je eerst “gekeurd”, of je hier wel in de archieven mocht. Waar je overigens met koffie en sigaretten gewoon tussen de papieren kon zitten. Maar het is allemaal totaal veranderd. Aan de ene kant: iedereen kan erin. Maar de regels zijn wel strenger wat betreft wat niet mag.”
- 32.33 minuten. **Commentaarstem.** “Het NIOD is 75 jaar na de oprichting een modern instituut. Maar de geest van de eerste directeur, Loe de Jong, waart er nog altijd rond. De Jong was het instituut. Hij was ook de schrijver van het standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog.
- 32.52 minuten. **Monique van Kessel**(secretaresse NIOD vanaf 1982-nu). “Nou, dit is het eerste blok van het geschiedwerk. Hij schreef per dag een vast aantal bladzijden. Haalde hij dit niet dan was het van “Ik ga nog niet naar huis”. Dan was het hommelig. Ja, dan ging hij door. Dan was het een groot probleem als hij een beetje vast zat. Dan werd hij vet chagrijnig.”
- 33.21 minuten. **Commentaarstem.** “In 1948 richt Loe de Jong voor het eerst het woord tot de natie. Hij legt uit wat de organisatie, die dan nog RIOD heet, te doen staat. Stem van **Loe de Jong:** “Tienduizenden boeken moeten we nog catalogiseren.”
- 33.54 minuten. **Commentaarstem** gaat verder over het werk van het NIOD wat betreft de Tweede Wereldoorlog.

- 34.04 minuten. **Jaap Cohen**, historicus. “Familieonderzoekers, auteurs, die zijn allemaal daar op zoek. Als je iets over de Tweede Wereldoorlog wilt weten, dan ga je naar het NIOD. Dat is de eerste stap, daar is ontzettend veel expertise.” (NB Rémy Limpach schreef zijn masterscriptie “Das Unvorstellbare : die Verfolgung der niederländischen Juden 1940-1945” over de jodenvervolgingen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland. Het NIOD bezoeken was dus zijn eerste stap. NIOD-medewerker Peter Romijn en latere copromotor ontmoeten zijn tweede). “Het NIOD, daar ga je op onderzoek uit.”
- 34.19 minuten. **Commentaarstem**. “Historicus Jaap Cohen schreef een boek over de geschiedenis van het NIOD, dat volgens hem nog steeds relevant is.”
- 34.25 minuten. **Jaap Cohen**. “Je ziet bijvoorbeeld ook bij 75 jaar bevrijding dat de belangstelling voor oorlog, dat die niet afneemt. Misschien zelfs het omgekeerde. Dus dan is zeker het redden van zo’n instituut ontzettend waardevol.”
- 34.40 minuten. **Frank van Vree**. “Het is ook een instituut met een hele sterke identiteit. Mensen die lang werken. Die zeer toegewijd zijn aan het instituut. Je zou in managerstermen kunnen zeggen dat het een sterkte “corporate identity” heeft. Mensen zijn zich heel erg bewust van dat ze hier werken. Mensen voelen zich heel erg NIOD.”
- 35.11 minuten. **Nieuwslezer**. “Het RIOD gaat onderzoek doen naar de val van de moslimenclave Srebrenica.”
- 35.33 minuten. **Commentaarstem**. “Voor het eerst wordt het instituut gevraagd zich te buigen over iets anders dan de Tweede Wereldoorlog.
- 35.39. minuten. **Hans Bom Oud-directeur NIOD (1996-2007)**. “Wij vonden eigenlijk dat wij de plicht hadden om die poging te doen. Want anders geef je natuurlijk meteen argumenten aan anderen van: wat hebben we aan een instituut dat nee zegt als het erop aan komt”. **Commentaarstem**: “Dan kan het instituut net zo goed opgeheven worden.” **Hans Blom**: “Maar ik heb het zelf nog positiever gedraaid: ik vond dat het ook een morele plicht was, een politieke en maatschappelijke plicht, niet morele maar maatschappelijke plicht. Het was een opwindende tijd. Ik geloof dat mijn vrouw het een wat minder leuke tijd vond. Omdat ik wel eens afwezig was Niet alleen lichamelijk maar ook in het hoofd. Er zijn momenten waarover je de pest over in hebt, maar ik heb geen moment gedacht dat ik het moest opgeven. Ik heb weleens gevreesd dat wij het niet zouden redden maar dat is uiteindelijk niet gebeurd. Uiteindelijk hebben wij, vind ik, hebben wij een zeer degelijk, zeer goed rapport geschreven.”
- 36.51 minuten. **Commentaarstem**. “En toch werd dat rapport kritisch ontvangen. Vanwege de conclusie dat de val van Srebrenica niet had kunnen worden voorkomen en omdat een moreel oordeel over het optreden van Dutchbat werd vermeden.”
- 37.04 minuten. **Frank van Vree**. “Loe de Jong was iemand, die schreef vanuit een nationale, morele en politieke manier van geschiedenis. Dat was zijn perspectief en zijn werk is daarvan doortrokken. Hans Blom wilde eigenlijk die moraliteit meer uit de geschiedenis halen. Ik zit hier op een andere manier. Ik denk dat het namelijk een illusie is om te denken dat je als historicus of als journalist of wat dan ook, dat je objectief bent.”
- 37.28 minuten. **Commentaarstem**. “Van Vree zal zijn stempel drukken op het derde grote onderzoek in de geschiedenis van het instituut. De studie naar de dekolonisatie van Indonesië staat in het brandpunt van de belangstelling.
- 37.37 minuten. **Frank van Vree**. “Er staat nog geen letter op papier maar wij liggen onder vuur, van links en van rechts. Zij vinden wat wij moeten gaan schrijven en wat voor oordelen wij moeten hebben. Maar het onderzoek gebeurt wel autonoom, we trekken onze eigen lijn.”